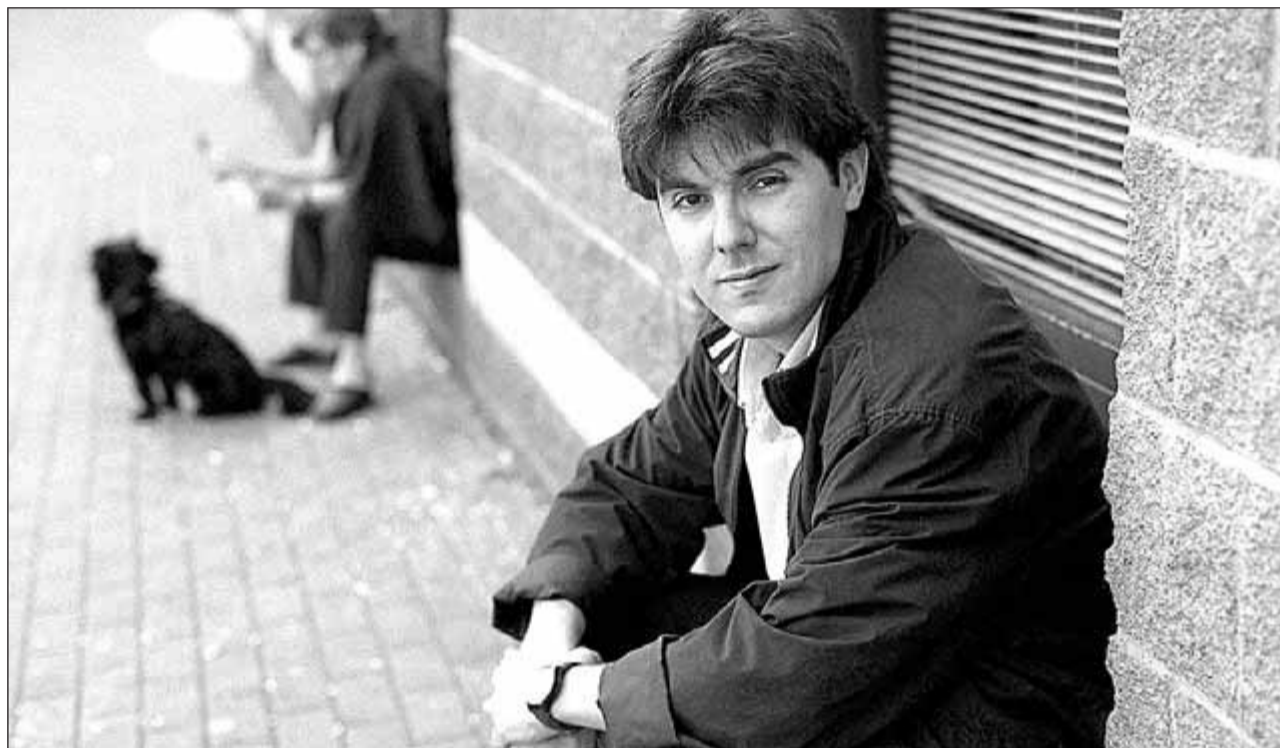

Els límits de la paròdia

JOAN JOSEP ISERN

MELCIOR COMES VA GUANYAR L'ÚLTIM PREMI DOCUMENTA AMB 'L'ESTUPOR QUE US ESPERA'

NARRATIVA

Melcior Comes, *L'estupor que us espera*. Premi Documenta 2004. EDITORIAL EMPÚRIES. Barcelona, 2005.

El mes de gener passat, arran de la celebració dels 30 anys de la llibreria Documenta, el duet que signa com a Cots & Planes, llibreters, va editar un opuscle commemoratiu en el qual, de manera molt significativa, el protagonisme no l'acaparaven pas ells –que hi tenien tot el dret, ja que, al capdavall, són els pares de la criatura– sinó una de les iniciatives més serioses i ben pensades que s'han posat en marxa en el petit planeta literari català en els darrers temps: el premi Documenta. Un premi que, paral·lelament, també tenia un bon motiu de celebració, ja que arribava a la seva vint-i-cinquena edició.

No és la primera vegada que ho dic públicament: el Documenta és un premi exemplar per moltes raons. En primer lloc perquè és un dels pocs del calendari (ara mateix, de memòria, només recordo l'Amadeu Oller de poesia) que estan pensats per a autors joves. Fins a l'edat de 35 anys, més concretament. En segon lloc perquè la felicitat conjunta entre el rigor professional dels organitzadors –els mateixos llibreters i el Grup 62 des del primer dia– i la seriositat dels respectius jurats ha propiciat que, cada vegada que ha convingut, el premi s'ha declarat desert sense que per això s'hagi esquinçat el vel del temple on es veneren les essències pàtries. Un costum, per cert, aquest del desert, que crec que hauria d'estendre's sense pors ni escrúpols (els Bertrana i Pin i Soler ja ho han fet darrerament). Potser d'aquesta manera contribuiríem a la urgent necessitat de retornar a alguns premis literaris el prestigi que han anat perdent edició rere edició. Qüestió d'higiene, vaja.

I encara trobo un tercer motiu d'exemplaritat en el premi Documenta: el seu palmarès. Una llista de noms on trobem el malaguanyat

Valerià Pujol, Jordi Coca, Lluís-Anton Baulenas, Jordi Arbonès, Vicenç Vllatoro, Òscar Pàmies, Alfred Bosch, Toni Sala, Sebastià Alzamora, Vicenç Pagès, Salvador Company i Pau Vidal. O com el guanyador de l'edició de les noces de plata: el jove Melcior Comes (sa Pobla, 1980), un narrador que a la vista dels dos llibres que ja porta publicats –el que ara comento i *L'aire i el món* (Edicions 3 i 4, 2004), premi Ciutat d'Elx, anterior a aquest– em sembla que és un dels escriptors de casa nostra amb més projecció de futur.

Arran de la publicació de *L'aire i el món* vaig escriure en una altra banda que, tot i ser ja important molt del que Comes demostrava en aquella obra primerenca, el que em semblava més engrescador era el potencial de futur que semblava bullir dintre seu. A *L'aire i el món* Melcior Comes se'ns revelava com un creador dotat amb un món propi –en construcció encara– i amb un munt de coses interessants a dir. Un creador que semblava dotat de recursos suficients per anar creixent llibre rere llibre fins al moment de la seva eclosió definitiva. I puc dir que *L'estupor que us espera* s'inscriu plenament en aquesta trajectòria ascendent.

UN PAS ENDAVANT REMARCABLE

Que quedi clar, abans d'entrar en detalls, que no estem encara davant de la novel·la rodona i definitiva que sens dubte el jove Comes porta dintre seu, però és evident que el pas endavant que ha fet amb aquest segon llibre és ben digne de remarca. *L'estupor que us espera* –títol extret de Rimbaud– ens explica una història, narrada en primera persona, que són com les memòries del protagonista entre els 16 i els 34 anys. És, de fet, la narració *des de dintre* d'un procés de formació personal que s'inicia amb la mort de la mare i l'aparició d'una tia –germana de la difunta– que es fa càrrec del noi. També hi ha un pare, que viu la seva vida de tauró dels negocis i les finances allunyat del nucli familiar, i una vocació incipient –i de seguida desbordant– en el protagonista per la interpretació teatral. Un ofici

en el qual, en el moment en què escriu els seus records, sabem que ha triomfat plenament.

MICROCOSMOS AMB EXCÉS

El que Melcior Comes ens presenta a *L'estupor que us espera* és un microcosmos definit per l'excés com a tret definidor. El trobem en la iniciació amorosa amb la tia Elvira (“Sóc la vida moderna en estat total i pur”, es defineix ella mateixa en un moment del llibre), amb la discreció gairebé patològica de la mare, en la manca d'escrúpols del seu pare, en la figura de Marzio Volpi, amic, conseller i còmplice del protagonista, en el professor d'esgrima que acaba desapareixent en terra de caníbals i, fins i tot, en la relació amorosa sense sexe que manté amb l'actriu francesa que el té captiu d'enamorament quan escriu el text que llegim. Tot plegat configura una espècie de gran guinyol on les figures entren, surten i es passen guiades per una mà invisible que demostra ser posseïdora d'un notable instint narratiu i lingüístic. I insisteixo ara en la faceta de la llengua –no només el que explica sinó com ho explica– ja que des del seu primer llibre es percep en Melcior Comes una voluntat inequívoca de trenar argument i llenguatge com dos elements que funcionen i s'enriqueixen de manera conjunta.

No estem, però, davant d'una novel·la perfecta, ja ho he dit abans. A mi, personalment, m'han semblat sobrerres les aparicions en escena de tres personatges reals –Calixto Beito, Baltasar Porcel i l'actor holandès Rutger Hauer– molt celebrades pel departament de promoció de la seva editorial i, de retruc, per la premsa (almenys els dos primers: de l'holandès ningú no ha dit res) i que a mi em semblen totalment sobrerres i fora de lloc, ja que semblen cantar el llibre cap a uns camins –la crítica de l'*star system* (Beito) i l'admiració cap a una obra (Porcel)– que ni *L'estupor que us espera* ni Melcior Comes necessiten per ser el que ja són: una novel·la molt recomanable i un autor carregat amb bala... i amb bona punteria.

NARRATIVA

L'amor indefugible

JOAN ACUT

Maggie O'Farrell, *La distància que ens separa*. Traducció d'Àlex Gombau i Arnau. ANGLE EDITORIAL. Barcelona, 2005.

L'amor, la ineluctable força de l'amor, constitueix un dels puntals permanents de la literatura. Les obres de ficció centrades en l'amor són innumbrables d'ençà dels alboros de la literatura fins als nostres dies. Aquesta abundància podria fer pensar que el tema comença a estar esgotat fins que topem amb una altra història d'amor que ens commou i emociona. Això és el que aconsegueix l'autora de *La distància que ens separa*.

Maggie O'Farrell (Irlanda del Nord, 1972) va estudiar literatura a la Universitat de Cambridge. Ha viatjat a Hong Kong, Mongòlia i el Pròxim Orient i ha treballat en diversos oficis: cambra, missatgera, professora, secretària. Va ser responsable del suplement literari del diari *Independent on Sunday*. Ha publicat les novel·les *After you'd gone* i *My Lover's lover*. Viu a Londres.

La distància que ens separa és una estranya i fascinant història d'amor. Dues persones, situades a milers de quilòmetres de distància, un dia, les circumstàncies, l'atzar o el destí, les empenyen a emprendre el camí que fatalment les durà a trobar-se. Jake, un realitzador de cinema, nat a Hong Kong, de pares anglesos, enmig de la celebració de l'any nou xinès és arrossegat i submergit en una espantosa allau humana que deixa al seu darrere centenars de morts i ferits. Una de les dues dones que l'acompanyaven mor i l'altra resulta greument ferida. Jake se'n surt amb un braç trencat. La dona ferida, a l'hospital, quan els metges pronostiquen que no passarà d'aquella nit, demana al seu amic de casar-se i aquest hi accedeix per pura pietat. La dona, però, no mor. A Londres, en la mateixa època, Stella, una executiva del món de la ràdio, un vespre en sortir de la feina ensopega amb un home que li recorda algú del passat i presa d'una angoixa insuportable fuig de Londres.

Jake i Stella es trobaran en un petit hotel d'un poble remot d'Escòcia on han anat a parar. Jake per escapar d'un matrimoni sense amor i Stella fugint del seu passat.

La novel·la de Maggie O'Farrell no solament relata la trobada dels dos protagonistes sinó que es remunta al seu passat. En el cas de Jake hi destaca l'absència del pare, un tal Tom, que va engendrar el fill i va oblidar la mare. El cognom de Jake en lloc de ser el del seu pare és el d'un indret d'Escòcia, tan petit que no consta en el mapa. El personatge de Stella és el més treballat. Apareixen al seu entorn la família materna d'origen italià i la seva germana Nina. L'autora descriu la infantesa de les dues germanes, perquè serà en aquesta època, quan les noies tenen 8 i 9 anys, que es produirà el trauma de Stella, el xoc que encara perviu de gran i que afecta el seu comportament.

La distància que ens separa posa en relleu el pes inexorable del passat en la vida dels seus protagonistes. És en la descripció d'aquest passat que la novel·la arriba als punts més alts d'excel·lència. La penetració psicològica, l'originalitat de la trama i la incertesa del desenllaç constitueixen els altres punts forts de la narració. Cal destacar que l'autora, amb un mestriol control del *tempo* narratiu va del present al passat amb una gran eficàcia. La història no perd mai l'interès fins i tot després de revelar-nos el secret de Stella, perquè en la vida res no és lineal ni simple. Maggie O'Farrell, a pesar de la seva joventut, se'ns revela com una escriptora de categoria, que no té res a envejar als mestres de la narrativa anglesa actual. La traducció d'Àlex Gombau està molt ben feta.